

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ АКЦІОНЕРНОГО КАПІТАЛУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Виявлено основні проблеми для акціонерного капіталу в Україні, спричинені світовою економічною кризою. Проаналізовано перспективи, що може забезпечити оновлене правове середовище функціонування акціонерного капіталу.

Main problems for share capital in Ukraine, which are caused by a world economic crisis, are explored. In the article the perspectives, which could provide the renewed share capital functioning legal environment are analysed.

Майбутнє акціонерного капіталу в Україні визначають дві основні рушійні сили. З одного боку – світова економічна криза, банкрутство банків, біржовий крах, з іншого – новий закон про акціонерні товариства, прийнятий наступного дня після перших масштабних проявів кризи.

В дослідження базується на розробках вітчизняних та зарубіжних вчених: І.К. Бондарь, О.Ю. Рудченко, В.°Євтушевського, В. Геєця, Т.О.Пасечника, А.Сірка.

Метою статті є аналіз проблем і виявлення перспектив функціонування акціонерного капіталу в Україні.

Довіра до світової економіки впала у вересні через поглиблення фінансової кризи у США. Індекс Bloomberg Professional Global Confidence впав цього місяця до 11,3 пункту з 14,1 пункту у серпні. Довіра серед американських респондентів знизилась до 10,6 пункту з 18,2 пункту, у Західній Європі – до 12,6 пункту з 12,9 пункту. Значення індикатора нижче 50 пунктів є песимістичним.

Кредитна криза, що триває вже більше року, досягла кульмінації через банкрутство Lehman Brothers і урядову допомогу Fannie Mae, Freddie Mac та American International Group. [5]

Значення LIBOR у доларах строком на три місяці в середу, 17 вересня, злетіло на максимальну величину з вересня 1999 року. Банки формують резерви грошових коштів на очікування того, що все більше фінансових інститутів оголошуватимуть про свою неплатоспроможність. Для посилення впевненості світового бізнесу необхідні дві речі: зростання ринку житла США й ознаки наближення кінця турбулентності на фінансових ринках, чого не відбудеться приблизно до II кварталу 2009 року. [6]

Думки економістів і політиків з приводу наслідків світової економічної кризи для України розділилися. З одного боку наша країна недостатньо інтегрована у світову економіку, щоб зазнати не виправданого негативного впливу, з іншого – відтік інвестицій, ризик банківської системи, що майже наполовину знаходиться у власності іноземних громадян не залишають місця спокою.

Звичайно, найбільших втрат від банкрутства банків і біржових проблем зазнали акціонери українських компаній, які в свій час наважились на IPO. Проте, самі власники компаній зазначають, що даний крок був виправданий, і вони б не змогли залучити аналогічну кількість інвестицій, не наважившись на розміщення акцій на міжнародний біржах.

Оскільки існує пряма залежність між рівнем концентрації акціонерного капіталу та ефективністю діяльності підприємства, то варто зазначити, що кризові явища, зокрема зниження купівельної спроможності і можливості населення інвестувати у акції кошти, позитивно позначаються на рівні концентрації капіталу, що на сьогодні в Україні становить близько 43 %. [3]

Державі належить близько 18 % акціонерного капіталу великих промислових підприємств. Вона є найменш ефективним власником. Чим вища частка держави в акціонерному капіталі підприємства, тим нижча ефективність його діяльності. Криза спонукатиме державу продавати активи, чи оптимізувати управління державними корпоративними правами.

Найбільш ефективним акціонером є іноземний інвестор, хоча йому належить менше 6 % акціонерного капіталу української промисловості. Розмір контрольного пакета для реальних іноземних інвесторів перевищує 75 % акцій. Відкриті акціонерні товариства, які підконтрольні іноземним інвесторам, характеризуються висококонцентрованою структурою акціонерного капіталу. Нажаль, іноземні інвестори вже активно згортають діяльність на території України, припиняється не лише розробка нових проектів, а й заморожуються існуючі. Цей фактор – є одним із найбільш несприятливим на сьогоднішньому етапі. [4]

Наступного дня після оголошення банкрутства Lehman Brothers Верховна Рада України прийняла закон "Про акціонерні товариства" внесений Кабінетом Міністрів України. Закон усуває існуючі прогалини законодавства у сфері корпоративного управління, а також концептуально вирішує проблеми забезпечення інтересів акціонерних товариств, акціонерів, кредиторів, працівників та держави в цілому.

Прийняття закону "Про акціонерні товариства" є довгоочікуваною подією як для учасників вітчизняного ринку цінних паперів, так і для економіки в цілому, адже значна частка українських підприємств функціонують у формі акціонерних товариств. Перший проект цього закону був розроблений ще десять років тому. З того часу документ кілька разів вносився на розгляд парламенту, але не був підтриманий народними депутатами. [1]

Новий закон, прийнятий Верховною Радою, визначає порядок створення та припинення діяльності акціонерних товариств, їх правовий статус, права та обов'язки акціонерів. У ньому зазначено, що діяльність державних акціонерних товариств та державних холдингових компаній, єдиним засновником та акціонером яких є держава в особі уповноважених державних органів, регулюється цим законодавчим актом, з урахуванням особливостей, передбачених спеціальними законами.

Одним із головних завдань закону є посилення захисту прав власників акцій, насамперед, міноритарних акціонерів. Поряд із цим, у ньому детально прописані положення, пов'язані з діяльністю органів управління акціонерним товариством.

Згідно із законом, акціонерне товариство – це господарське товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості корпоративні права за якими посвідчуються цими акціями. Акціонерне товариство може утворюватися шляхом заснування або злиття, поділу, виділення чи перетворення підприємницького (підприємницьких) товариства, державного (державних), комунального (комунальних) та інших підприємств у акціонерне товариство.

Товариство вважається утвореним і набуває прав юридичної особи з дати його державної реєстрації в установленому законодавством порядку. Документ передбачає, що акціонерні товариства за типом поділяються на публічні та приватні. При цьому публічне акціонерне товариство може здійснювати публічне та приватне розміщення акцій.

В свою чергу, приватне акціонерне товариство може здійснювати тільки приватне розміщення акцій. У разі прийняття загальними зборами приватного акціонерного товариства рішення про здійснення публічного розміщення акцій до статуту товариства вносяться відповідні зміни, у том числі про зміну типу товариства – з приватного на публічне.

В цілому, слід зазначити, що прийняття закону "Про акціонерні товариства" має вдосконалити вітчизняну систему корпоративного управління та підвищити рівень захисту прав акціонерів. Вирішення цих питань сприятиме поліпшенню інвестиційного клімату в Україні та надходженню додаткових інвестицій до акціонерних товариств.

Також, на розгляді у парламенті знаходиться проект закону "Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання ринків фінансових послуг", внесений Кабінетом Міністрів. Метою документа є удосконалення законодавства шляхом надання органам, які здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг, повноважень щодо посилення контролю у цьому секторі економіки, а також вдосконалення механізмів корпоративного управління у фінансових установах. Прийняття даного закону також забезпечить позитивний вплив на структуру акціонерного капіталу, сприятиме його концентрації, поживавить фінансовий і фондовий ринки.

Як зазначається у пояснювальній записці до законопроекту, він спрямований на посилення відповідальності за правопорушення на ринку фінансових послуг, посилення захисту інтересів споживачів у цій сфері і забезпечення рівних можливостей для доступу до ринків фінансових послуг та захисту прав їх учасників, посилення контролю за прозорістю та відкритістю даних ринків, а також сприяння їх інтеграції в європейський і світовий ринки фінансових послуг.

Документом передбачено внесення змін до законів "Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг" і "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні". Законопроект визначає корпоративне управління у фінансових установах як систему корпоративних відносин, за допомогою якої власники фінансової установи утвореної у формі господарського товариства, спрямовують та контролюють її діяльність з урахуванням законних прав заінтересованих осіб (працівників, споживачів фінансових послуг, кредиторів, держави тощо).

Поряд із цим у проекті йдеться про особливості корпоративного управління у фінансових установах, особливості розкриття інформації фінансовими установами, у тому числі у формі звіту про корпоративне управління, та надання інформації клієнтам, особливості державного регулювання у цій сфері.

Слід зазначити, що прийняття даного закону надасть можливість органам, які здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг, оперативно

реагувати на негативні прояви у цій сфері, запобігати відмиванню коштів та вивезенню їх за кордон шляхом використання ринку фінансових послуг.

Внесення змін до зазначених законів має також забезпечити запобігання можливому рейдерству щодо фінансових установ, встановлення нормативних вимог щодо бездоганної ділової репутації засновників та керівників цих інститутів, запобігання використанню доходів, одержаних злочинним шляхом, для заснування фінансових установ, а також перешкоджання поширенню на ринках фінансових послуг різноманітних протиправних схем.

Надання акціонерам та державним органам, які здійснюють функції нагляду та регулювання на ринках фінансових послуг, звіту про корпоративне управління фінансових установ, створених у формі акціонерного товариства, яких нині близько 1 %, а також встановлення критеріїв щодо якості системи управління та управлінського персоналу дозволить здійснювати контроль за їх якістю відповідно до міжнародних стандартів.

У свою чергу, надання клієнтам, й особливо клієнтам-фізичним особам, повної та детальної інформації щодо фінансових послуг сприятиме захисту прав споживачів, посиленню їхньої довіри до фінансових установ, що позитивно вплине на фінансову стабільність цих інститутів.

Український корпоративний сектор характеризується високим ступенем "непрозорості" бізнесу, приховуванням і перекручуванням інформації, аж до навмисного заниження вартості підприємства. Асиметрія інформації в перехідних умовах значно сильніша, ніж у ринкових. Чіткі ринкові сигнали про курс акцій, вартості бізнесу відсутні. Дані про структуру власності, фінансовий стан – "непрозорі". Інформація про реальну ефективність роботи підприємства недоступна через переплетення відносин підприємства з афілійованими структурами, тощо. Світова економічна криза також не сприятиме виведенню з тіні акціонерних товариств, їх активному представленню на українській і світових біржах. Хоча, деякі економісти передбачають можливість зворотнього ефекту, зважаючи на значні проблеми із залученням інвестицій через фінансові установи. Отже, кризові явища, що охопили світ, не оминуть України. Проте, активізація діяльності, зокрема у правовому полі, може країні мінімізувати можливі негативні наслідки.

1. Закон України "Про акціонерні товариства" // Урядовий кур'єр. – 2008. – № 194. – С. 7-12. 2. Бондар О.М. Моделі та принципи приватизації стратегічних підприємств // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 2004. – № 1. – С. 6-11. 3. Пасечник Т.О. Концентрація акціонерного капіталу в українській промисловості // Фінанси України. – 2007. – №3. – С. 128-134. 4. Сірко А. Корпоративна власність у транзитивній економіці // Економіка України. – 2006. – № 2. – С. 57-64. 5. csun.com.ua – Центр систематизації учбових матеріалів. 6. www.epravda.com.ua – "Економічна правда".

Надійшла до редколегії 09.06.2009

Т. Продан, здобувач

ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА НБУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ІНФЛЯЦІЮ ТА СТАБІЛЬНІСТЬ СПОЖИВЧИХ ЦІН В УКРАЇНІ

У статті розглядаються методи та інструменти впливу НБУ на рівень інфляції в Україні.

Methods and instruments of influence of NBU on the level of inflation in Ukraine are examined in the article.

Враховуючи те, що стабільність національної валюти залежить передусім від динаміки цін на товари і послуги, іноземну валюту і гроші (кредити), а також від характеру взаємозв'язків між основними макроекономічними і монетарними параметрами, Національний банк України реалізує стратегію розширеного таргетування

(визначення) стабільності грошової одиниці. Суть даної стратегії полягає у визначенні не конкретних показників (інфляції, грошової маси чи валютного курсу), а їхнього співвідношення, що визначає стабільність грошової одиниці, і в разі необхідності здійснення впливу на їхню динаміку.